

Reizen

deVerleiding

Boven: Jurassic Coast bij Lulworth. Rechts: Tony Gill in zijn winkel in Charmouth.

FOTO'S GERARD JACOBS

TIENTALLEN HAMERTJES DOORBREKEN DE STILTE AAN DE ZUID-ENGELSE KUST. ZOEKEN NAAR EEN PLESIOSAURUS IS LEUKER DAN POSTZEGELS VERZAMELEN. TOCH?
DOOR GERARD JACOBS

ADVERTENTIE

Vanaf

€69,- * enkele reis

Relaxed naar Engeland

U wilt het maximale uit uw reis halen?

Eurotunnel biedt u volop vrijheid en flexibiliteit!

U wilt relaxed aankomen op uw bestemming?

Doe een dutje in uw eigen auto;
we waarschuwen u wel als we er zijn!

U wilt geld besparen?

Reizen buiten de spitsuren scheelt aanzienlijk in de kosten!

Boek onze beste prijzen zo vroeg mogelijk!

Bel 0900 - 50 40 540 (€ 0,10/min.)

of ga naar...

eurotunnel.com
Laat u rijden

* Onder bepaalde voorwaarden, alleen geldig bij bepaalde vertrekken, beperkte verkrijgbaarheid. Voor boekingen en informatie gaat u naar eurotunnel.com of belt u 0900 - 50 40 540.

Langs de kust van zuid Engeland, van Poole naar Exmouth, loopt een wandelpad van meer dan 180 kilometer – over krijtrotsen, kliffen van rood, ijzerkleurig zandsteen, langs baaien met kalkstenen bogen. Het maakt deel uit van het South West Coast Path, een traject van meer dan duizend kilometer rond de punt van zuidwest Engeland.

Het is zo'n pad dat soms uit het zicht verdwijnt en zich voortslingsert langs de stiles, de houten opstapjes bij de hekken midden in het boerenland. Een pad waar je je alleen op de wereld kunt wanen op de verlaten stranden bij de stijl uit zee oprijzende krijtrotsen van Lulworth. En een pad waar je plotseling tussen alle natuurgeluiden een typisch menselijk gehamer kunt horen, een driftig getik van ijzer op steen.

Dat is het geluid bij de Black Ven, een enorme aardverschuiving aan de westrand van het dorp Charmouth, waar honderden jaren geleden de diepzwarte modder in zee is gegleden en waar nu het pad is afgesloten, omdat er nog meer land in zee dreigt te storten.

De tientallen mannen, vrouwen en kinderen beneden op het strand trekken zich daar niets van aan. Ze hakken verwoed met hamers en beitels in de keien die op het strand liggen en graven verbeten in de modderige klei, op zoek naar fossielen, ammonieten en belemnieten die ze verzamelen in plastic emmertjes. Maar diep in hun hart, vertelt Tony Gill, een van de strandjutters uit Charmouth, hopen ze de botten te vinden van een dinosaur, of van een uitgestorven zeereptiel dat hier vroeger leefde. 'Leuker dan postzegels verzamelen, toch?', zegt Gill.

Niet voor niets wordt dit stukje kust tussen de graafschappen Devon en Dorset *Jurassic Coast* genoemd. Het bijna twee miljoen jaar oude gebied werd in 2002 op de Werelderfgoedlijst van Unesco gezet. Dit jaar kreeg het gebied de Destination Award voor duurzaam

'Aan de Jurassic Coast kom je om fossielen te zoeken. Je vindt altijd wat'

toerisme van de World Travel and Tourism Council.

'Vroeger was dit gebied een enorm moeras, waar dinosaurussen leefden. De botten van die prehistorische beesten liggen begraven in het land, en soms na een aardverschuiving, belanden ze op het strand,' vertelt Tony Gill de volgende dag in zijn winkel in Charmouth. Op paasmorgen, een paar jaar geleden, was hij na een hevige regenbui vroeg het strand op gegaan. 's Nachts was een deel van de kust ingestort. Ik vond een bot in een berg modder en toen ik begon te graven kwam het skelet van een ichtyosaurus te voorschijn.'

Gill heeft de kop uitgestald in zijn winkel waar hij ammonieten en andere fossielen verkoopt – gevonden op het strand of in de steengroeven meer landinwaarts. 'Een uitzonderlijke vondst', zegt hij trots. 'Je mag houden wat je vindt. Maar als ik de ichtyosaurus wil verkopen, moet ik hem het eerst aanbieden aan een museum.'

Vroeger werkte Gill in een garage, maar als het eb werd, ging hij altijd naar het strand, op zoek naar fossielen en botten. Dat kan ook gevaarlijk zijn, waarschuwt hij. 'Het is verslavend. Je bent aan het graven en opeens komt de vloed op. Je kunt geen kant meer op. De kustwacht moet toeristen die niet op het tij letten, dan uit zee redden.'

We lopen het strand op, over een lege parkeerplaats. 'Op een zonnige dag is het hier druk', vertelt Gill. 'Maar er zijn niet veel zonnige dagen. Vijf, zes per jaar. Dit is geen strand om te zonnebaden.'

Charmouth is een kleine badplaats die leeft van het toerisme. Ieder jaar komen er zo'n zestigduizend toeristen naar de Jurassic Coast. Gill verkoopt per jaar ongeveer duizend hamers en beitels aan de schatgravers.

Er is een kruispunt, een kerk en er zijn twee kruideniers. Er is geen disco, video's huur je in de bibliotheek en internetten kun je op het

Graven in het dinokerkhof

Wat & waar

Informatie over het wandelpad:
www.nationaltrail.co.uk
www.southwestcoast-path.com

Informatie over Lyme Regis & Charmouth
www.lymeregistrism.co.uk
www.westdorset.com
www.charmouth.org
www.jurassiccoast.com

Informatie over Mary Annings en de ontdekking van de dinosaurussen:
 Deborah Cadbury: *The Dinosaur Hunters*
 Christopher McGowan: *The Dragon Seekers*

stadhuis tijdens kantooruren. Aan de rand van het dorp ligt een camping voor stacaravans. 'Dit is geen klimaat om in een tent te slapen,' verzucht Gill. 'Onze jongelui gaan op vakantie in het buitenland. Daar hangen ze de beest uit. Hier is het vreedzaam. Aan de Jurassic Coast kom je om fossielen te zoeken. En je vindt altijd wat.'

Het miezert, al de hele week, maar het lijkt de badgasten niet te deren. Ze zetten hun strandstoel op in de motregen als het eb wordt. In dikke jassen kijken ze naar de kinderen die een partijtje cricket spelen in de branding. Of ze storten zich met hun hamer en beitel op de rotsen en de modder.

Wij logeren in Lyme Regis, het centrum van Jurassic Coast, een sfeervol stadje dat in 744 werd gesticht en in een ver verleden een belangrijke havenstad aan de Engelse zuidkust was. Het is een van de oudste badplaatsen van Engeland waar in het begin van de negentiende eeuw rijke Londonaren hun vakanties genoten.

'De stad is gebouwd op modder,' waarschuwt Rene Wyndham, een hoffelijke bewoonster uit de streek die ons rondleidt. 'Als wij de kust niet beschermen en voortdurend versterken, glijdt hij stukje bij beetje

je vanzelf in zee.' De kerk, boven op de klif gebouwd, is al meters diep weggezakt in de aarde, net als de grafstenen. Met enorme rotsblokken wordt de kust bij het havenhoofd versterkt. Bosbeheer heeft bomen gepland boven op de klif om het land te stabiliseren. 'Gelukkig hebben wij,' zegt Wyndham verwijzend naar de tsunami-ramp in Azië, 'genoeg geld om ons te beschermen tegen de zee.'

Ook Steve Davies, paleontoloog, gooidt net als Gill zijn leven om voor de dino's. Hij gaf zijn goedbetaalde baan bij een oliemaatschappij op om fossielen te zoeken op het strand. Tweehonderd miljoen jaar geleden lag hier een ondiepe zee,' vertelt hij. 'Heel Engeland was toen een groot moeras dat zich tot ver in Europa uitstrekte. Het was het tijdperk van de dinosaurussen.'

Davies heeft een oude kerk in het dorp omgebouwd tot dinosaurismuseum. Hij zit op de grond tussen zijn verzameling fossielen en pakt een kartonnen doos uit. Voorzichtig spreidt hij de botten en wervels op de grond uit. 'Dit is een psittacosaurus', legt hij uit. 'Maximale lengte: een meter. Ongeveer honderdveertig miljoen jaar oud. Een mannetje', beweert hij. 'Wij hebben al een vrouwtje. Boven op de kast.' Hij wijst naar

een stellagekast in zijn museumwinkel.

De psittacosaurus staat opgesteld tussen felgekleurde, plastic dinosaurussen, kinderspeelgoed, vervaarlijke monsters zoals de T-Rex uit de film *Jurassic Park*. Hij verkoopt ze in alle soorten en maten. 'Wij leven bij de gratie van de dino', zegt hij. 'Het museum draait op de verkoop van het speelgoed. Kinderen vinden het fantastisch om spelenderwijs te leren over de geschiedenis van de aarde.' Davis organiseert bij laag water zoektochten op het strand naar fossielen.

Het skelet van de psittacosaurus komt uit het noorden van China. De afgelopen jaren worden ze massaal opgegraven en naar het westen geëxporteerd. 'Volstrekt legaal', zegt Davies. Hij overhandigt de kop van de dinosaurussen en gaat op zoek naar de officiële documenten. 'De prijs? 2500 Pond, of zo iets.'

De eerste dinosaurussen werden hier gevonden in 1811', vertelt de curator van het stadsmuseum van Lyme Regis. 'Het was een ichthyosaurus, een visachtig reptiel, meer dan vier meter lang, waarschijnlijk negen meter van kop tot staart. Hij leefde in de zee, een vleeseter, die zijn eieren op het land legde. Hij werd gevonden door Mary Annings. Er is een hele mythe rond haar geweven', zegt hij bij zijn rondleiding door het museum. 'She sells seashells on the seashore', is de tongenbreker die over haar gaat.

Zij zocht net als haar vader, een arme sloeber uit het dorp, op het strand naar fossielen om te verkopen aan toeristen uit Londen die hier op vakantie kwamen. 'Op een dag, ze was volgens de overlevering niet ouder dan tien jaar', zegt de curator, 'struikelde ze op het strand over de botten van een ichthyosaurus. Ze heeft hem zelf in elkaar gezet. Hoogst opmerkelijk.' Jaren later, in 1824 vond ze beetje bij beetje

het complete skelet van een plesiosaurus en uiteindelijk heeft ze ook dat beest gereconstrueerd.

'Sommige mensen geloven', zegt de curator met een diepe zucht, 'dat de plesiosaurus niet is uitgestorven maar nog steeds voortleeft als het Monster van Loch Ness. Het heeft een relatief klein lijf, en een hele lange nek. Kinderen zijn er gek op.'

'Het was een opzienbarende vondst', vervolgt hij. 'Zij was een vrouw, uit een armzalig arbeidersmilieu, ongeletterd. In het Engeland van die tijd werd zij niet serieus genomen. Het was een mannenmaatschappij.'

Hij spreekt vol bewondering over zijn dorpsgenote en noemt haar naam in een adem met die van Charles Darwin, de grondlegger van de evolutietheorie. 'Ze was een moedige vrouw. In haar tijd geloofden we in het Scheppingsverhaal van de Bijbel. Een dinosaurussen paste niet in dat verhaal. Wij geloofden opeens dat de wereld was geschapen in oktober 4004 BC, zo was dat uitgerokend door de Anglicaanse kerk.'

Fossielen waren volgens dat geloof ornamenten die door God als versiering op zijn schepping waren aangebracht. Het was ondenkbaar dat diersoorten waren uitgestorven. De ontdekking van Mary Annings zette in 1811 de wereld op zijn kop.

'Maar zij was een vrouw', concludeert de curator, 'en vrouwen werden niet geacht een rol te spelen in de maatschappij, of een bijdrage te leveren aan het wetenschappelijke debat. Anderen, mannen van stand, zijn met de eer gaan strijken. Pas de laatste jaren krijgt zij haar plaats in de geschiedenis die ze verdient.' Trots laat hij de boeken zien die recent over haar geschreven zijn. Hij heeft zelfs een biografie in het Japans.

'Darwin moest nog beginnen aan zijn wereldreis met de Beagle', vertelt hij, 'toen had Mary Annings hier in Lyme Regis haar grote ontdekkingen al gedaan.' ■

ADVERTENTIE

Laagste prijsgarantie op alle vliegtickets!

D-reizen verkoopt de tickets van alle gerenommeerde luchtvaartmaatschappijen. Dankzij de PrijsCheck® kan D-reizen u de laagste prijsgarantie bieden. Vindt u bij een concurrent een voordeliger ticket, dan betalen wij u het prijsverschil terug!

retour	al vanaf
Londen non-stop	49,- P.P.
Malaga non-stop met KLM	109,- P.P.
Lissabon non-stop vanaf Brussel	139,- P.P.
Casablanca	189,- P.P.
Cairo	249,- P.P.
Tel Aviv non-stop	249,- P.P.
Orlando	253,- P.P.
Dubai	299,- P.P.
Las Vegas	304,- P.P.
Amman	349,- P.P.
Curaçao non-stop met KLM	399,- P.P.
Paramaribo non-stop met KLM	449,- P.P.
Bangkok non-stop met KLM	499,- P.P.
Calgary	529,- P.P.
Johannesburg	559,- P.P.
Fortaleza	599,- P.P.
Jakarta	605,- P.P.
Auckland	775,- P.P.

Kijk voor het grootste aanbod op D-reizen.nl, bel 0900-1564 (van 8 tot 22 uur, 15 c/m) of kom langs.

D-reizen
D-reizen.nl

Dezelfde reis voor de laagste prijs.

De stille tragiek achter Peter Pan

James Barrie, de auteur van 'Peter Pan', zag in 1860 het levenslicht in het Schotse Kirriemuir. Een arm dorp waar hij ondanks zijn wereldwijde roem als een eenzaam man werd begraven. Door Gerard Jacobs

Het is een piepklein witgepleisterd huis waar je voortdurend moet bukken. Angus en Fife, het heuvelland ten noorden van Edinburgh en de Firth of Forth, staat vol met dit soort 19de-eeuwse wevershuisjes. In de benedenkamer stond het weefgetouw. Boven, in twee kleine kamertjes, woonde de familie Barrie, twee volwassenen en acht kinderen. Drie kinderen als sardientjes in één bed. James, geboren in 1860, was een nakomertje.

Het huis is gerenoveerd ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van JM Barrie. In de benedenkamer staat nu het bureau waaraan hij in Londen zijn toneelstukken en boeken schreef. Aan de muur hangen de affiches van de theatervoorstellingen: Peter Pan die over de daken van Londen vliegt, op weg naar Never Land, het eiland waar hij woont, en strijdt levert met de piraten die worden aangevoerd door Kapitein Haak.

In de tuin staat nog steeds het schuurtje waar de hele buurt zijn was en zijn behoefte deed, en waar de jonge James Barrie naast de wastobbe zijn eerste toneelstukjes opvoerde.

'Het was armoe troef in die jaren', vertelt John McKenna, die het geboortehuis van JM Barrie beheert. De import van goedkope katoen en de industrialisatie dreven de wevers halverwege de 19de eeuw naar de gaarkeukens - en al snel emigreerden ze massaal naar Amerika. Hele dorpen ontvluchtten de armoede en de werkloosheid.

Kirriemuir is nog steeds een arm dorp, met kleine, rode, bakstenen huizen waaruit de rook omhoog kringelt in de immer grijze lucht. Verwaarloosd, vervallen, zoals zoveel dorpen op het Schotse platteland.

Kirriemuir

De Barries bleven in Schotland. James zou in Londen furor maken en na de première van *Peter Pan* in 1904 uitgroeien tot de succesvolste schrijver van zijn generatie: steenrijk, gelauwerd en geridderd.

'Peter Pan is geen kinderverhaal', vertelt John McKenna. 'Natuurlijk kun je het zo lezen, over een jongetje dat niet volwassen wil worden, geen grenzen accepteert, geen verantwoordelijkheid wil dragen, een jongen die eeuwig jong wil blijven. Een vrijbuit die, als hij de strijd aangaat met Kapitein Haak op het eiland Never Land, stoutmoedig en vol bravoure uitroept: de dood is een geweldige avontuur!'

Jong en zorgeloos

De meeste bezoekers van het geboortehuis, volgens McKenna meer dan

Het interieur van JM Barrie's geboortehuis in Kirriemuir.

Foto's Rex Features

Zo saai als het dorp in Schotland is, zo mooi is de omgeving met bergen waarop de sneeuw blijft liggen

80 procent, zijn volwassenen. Hij toont een eerste druk van *Peter Pan*, met die prachtige openingszin: 'Alle kinderen worden groot, op één na.' 'Voor de meeste volwassenen', zegt hij, 'is dat de essentie van Peter Pan: hij blijft altijd jong en zorgeloos.'

McKenna loopt de smalle houten trap op naar de slaapverdieping en gaat op de bovenste trede zitten. 'Maar Peter Pan heeft een diepzware, tragische kant', vertelt hij. 'James Barrie was de jongste zoon in het gezin. Toen hij 6 jaar was, stierf zijn broer David, 14 jaar oud. Hij was de oogappel van zijn moeder. Zij was ontroostbaar. Zij lag in bed en huilde en huilde. James hoorde haar huilen. Hij wilde haar troosten. Hij riep haar naam. 'Ben jij dat?', antwoordde ze. En James wist - en zo heeft hij het ook beschreven in zijn boek *Margaret Ogilvy* - dat zij David bedoelde. En hij antwoordde: 'Nee, ik ben het maar'.'

'James wist toen dat hij nooit de plaats van zijn broer zou kunnen innemen', vertelt McKenna. 'Ik ben het maar', dat is de essentie van JM Barrie, de kern van Peter Pan.'

Ik ga achter het bureau van Barrie zitten. Onder een glazen plaat ligt een pagina uit het getypte manuscript van *Peter Pan*. 'Heb geen moeder', zegt Peter Pan in het fragment tegen Wendy, het meisje dat hij meeneemt naar Never Land.

Zo saai als Kirriemuir is, zo mooi is de omgeving. Valleien vol schapen en berg-hellingen waarop de sneeuw blijft liggen. 'De winters zijn lang en koud', vertelt Sandra Affleck, die de festiviteiten rond het geboortjaar van JM Barrie in Kirriemuir coördineert en ons meeneemt op een wandeltocht door 'de Glens', de door gletsjers uitgesleten valleien rond Kirriemuir, waar in Barrie's tijd, voordat het bos werd gekapt, volgens de bewoners van Kirriemuir elfen

woonden en Barrie tijdens lange zwerftochten inspiratie opdeed voor zijn verhalen en toneelstukken.

'Peter Pan is geen vrolijk verhaal', zegt Affleck. 'Margaret, zijn moeder, zat opgesloten in haar eigen verdriet en liet James op een hartverscheurende manier in de steek. Dat is *Peter Pan*: het verhaal over een jongetje dat de aandacht van zijn moeder probeert te trekken. Tevergeefs.'

Barrie bleek later volgens Affleck niet in staat een zinvolle relatie op te bouwen. Zijn huwelijk met de actrice Mary Ansell mislukte, en als zij hem verlaet, vlucht Barrie in zijn fantasiewereld en noteert diezelfde avond in zijn dagboek het idee voor een toneelstuk over een stukgelopen huwelijk.

Begraafplaats

'Peter Pan laat Wendy uiteindelijk verschrikkelijk in de steek. Hij komt zijn belofte niet na. Hij heeft geen besef van tijd, geen benul van verantwoordelijkheid. Hij doet gewoon wat hij wil. En uiteindelijk', zegt Affleck, 'heeft ook het verhaal van JM Barrie geen happy end. Natuurlijk, hij was wereldberoemd, maar hij stierf nogal eenzaam.'

John McKenna brengt ons naar de begraafplaats, Cemetery Hill, met uitzicht over het dorp. Hier, tussen de Keltische kruizen en de eeuwenoude graven, ligt Barrie begraven aan de rand van het kerkhof.

Peter Pan leverde Barrie een fortuin op, vertelt John McKenna. De eenvoudige, miskende zoon uit het straatarme weversgezin in Kirriemuir wordt geridderd, hij verkeert in het gezelschap van de groten der aarde, beeldschone actrices, koningen en ontdekkingsreizigers. 'Zij wilden hem begraven in Westminster Abbey', aldus McKenna. 'Maar hij koos voor het familiegraf hier in Kirriemuir, op Cemetery Hill, bij zijn moeder.'

Adressen en boek

■ Kirriemuir is de uitvalsbasis voor wandeltochten in de Glens van Angus, prachtige valleien waar de sneeuw tot in mei op de bergtoppen ligt.
www.visitscotland.com,
www.jmbarrie.co.uk,
www.barrie2010.org.uk,
www.kirriemuirheritage.org.uk.

■ Geboortehuis van James Barrie in Kirriemuir:
www.nts.org.uk/Property/37.

■ Hotel in Kirriemuir:
www.thrumshotel.co.uk, sober maar comfortabel.

■ Biografie van JM Barrie:
Hide-and-Seek with Angels - A life of J.M. Barrie, Lisa Chaney.

Beeld van Peter Pan in de tuin.